

**Глухівський національний
педагогічний університет
імені Олександра Довженка:
150 років розвитку**

Монографія

Глухів - 2024

**УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ
Г 55**

*Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка
(протокол № 3 від 23 жовтня 2024 року)*

Рецензенти:

Віктор КОЦУР - академік НАПН України; доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії і культури України та спеціальних історичних дисциплін Університету Григорія Сковороди в Переяславі, заступник голови Національної спілки краєзнавців України, заслужений працівник освіти України;

Сергій Дегтярьов – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Сумського державного університету, в.о. голови Сумської обласної організації національної спілки краєзнавців України.

Наукова редакція:

Олександр Курок – доктор історичних наук, професор, в.о. ректора Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Наталія Ткаченко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Андрій Гриценко – доктор педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського НПУ ім. О. Довженка.

Г 55 Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка: 150 років розвитку: монографія / за ред. Олександра Курка, Наталії Ткаченко, Андрія Гриценка. Глухів. 2024. 626 с.

ISBN 978-966-376-130-5

У монографії узагальнено та висвітлено основні віхи діяльності Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка від часів його заснування до сьогодення.

Видання присвячено 150-й річниці з дня заснування закладу і адресовано науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти, історикам та широкому колу читачів.

УДК 378.4(477.52-21)ГНПУ

ISBN 978-966-376-130-5

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024
© ФОП Цьома С.П., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА..... 7

**РОЗДІЛ 1. ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: У ПОШУКАХ
ОПТИМАЛЬНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА..... 9**

*Крижанівський В. М. З історії становлення та розвитку
учительського інституту в Глухові (1874–1954 рр.) 9*

*Гриценко А. П. Діяльність Глухівського педагогічного інституту в
1954–2000 рр. 36*

*Зінченко В. П. Функціонування Глухівського державного
педагогічного університету у 2001–2009 рр..... 62*

*Біліченко П. Г. Нова доба в становленні Глухівського
національного педагогічного університету імені Олександра
Довженка (2009 р.– сьогодні).....78*

*Хроленко М. В. Традиції та інновації в підготовці майбутніх
педагогів.....95*

*Ткаченко Н. М. До нових наукових вершин та міжнародного
співробітництва108*

**РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЧНА ТА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В
КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА
ДОВЖЕНКА 127**

*Курок В. П., Хоруженко Т. А. Глухівський учительський інститут
як фундатор технологічної освіти в закладах вищої освіти.....127*

*Курок В. П., Гриценко А. П., Ткаченко Н. М. Історія факультету
технологічної і професійної освіти..... 147*

Самусь Т. В. Підготовка педагогів професійного навчання в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 191

Курок В. П., Бурчак С. О. Розвиток творчості майбутнього вчителя як чинник його успішної професійної діяльності в умовах сьогодення..... 207

РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ОСВІТНІХ ЗМІН.....221

Курок О. І. 150-річна традиція підготовки вчителів початкових класів у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 221

Зенченко Т. Ф., Собко В. О., Вишник О. О., Литвинов А. С., Мозуль І. В., Непомняща Г. І., Решетняк В. Ф. Практико-орієнтована методична підготовка вчителів початкових класів: традиції, досвід, інновації..... 241

Бірюк Л. Я., Поліщук В. М., Тюльпа Т. М., Біліченко П. Г. Психолого-педагогічна підготовка фахівців: історичний та сучасний контекст..... 277

РОЗДІЛ 4. ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА В ГЛУХІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ312

Мегем О. М. Факультет природничої і фізико-математичної освіти: становлення і розвиток (1874-2001 рр.)..... 312

Луценко О. І., Хлонь Н. В., Сухойваненко Л. М. Міщенко С. М. Біографії-персоналії факультету природничої і фізико-математичної освіти..... 330

Грудинін Б. О. Підготовка вчителів фізики та природознавства до проведення дослідницької діяльності в школі (початок ХХ століття).....368

Коренева І. М. Інноваційні процеси природничо-математичної освіти: сьогодення та перспективи..... 378

РОЗДІЛ 5. ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ ФІЛОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА406

Гриценко А. П. Історичний аспект виникнення та становлення Навчально-наукового інституту філології та історії.....406

Гоголь Н. В., Гричаник Н. І., Клейменова Т.В., Лучкіна–Загородня Л. В., Медвідь Н. С. Становлення та розвиток фахової підготовки вчителів мовно-літературної освітньої галузі в Навчально-науковому інституті філології та історії..... 432

Гриценко А. П., Прокопчук В.С. Трансформація історичної та суспільствознавчої освіти в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка.....469

Заремська І. М. Кафедра іноземних мов та методики викладання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: від історії до сучасності..... 520

РОЗДІЛ 6. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКЦІЇ.....546

Загородня Л. П., Куліш І. Д., Дмитренко А. П., Тітаренко С. А., Марєєва Т. В., Данильченко І. Г., Аторіна В. М., Гордій Н. М., Корякіна І. В., Лісневська Н. В., Лисиця В. В., Барсуковська Г. П. Підготовка фахівців спеціальності «Дошкільна освіта»: минуле і сьогодення..... 546

Хлус Н. О., Гриценко А. П., Курілова В. І., Бутенко Г. О., Синіговець В. І., Цись Д. І., Кузюра Г. М., Петрикей О. О., Редько С. Ю. З історії становлення та розвитку предметної спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)» в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка..... 587

До нових наукових вершин та міжнародного співробітництва

Ткаченко Н. М.,

доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків Глухівського НПУ ім. О. Довженка

Важливим чинником надання якісних освітніх послуг населенню України, сталого розвитку держави є якість науково-педагогічних, педагогічних кадрів, які є гарантією формування високоосвічених, національно свідомих і патріотично налаштованих майбутніх фахівців із інноваційним мисленням, які спроможні генерувати нові знання, уміють організувати й керувати інноваційними процесами на різноманітних рівнях, готових працювати в умовах жорсткої конкуренції, бути мобільними [19].

Глухівський національний педагогічний університету імені Олександра Довженка особливу увагу приділяв питанню підвищення якості кадрового потенціалу.

Із приєднанням України до Болонського процесу в 2005 р. розпочався процес структурно-змістовного реформування системи вищої освіти, складником якого була модернізація системи підготовки кадрів вищої кваліфікації відповідно до вимог глобального ринку підготовки дослідників, запровадження нових механізмів забезпечення якості підготовки та реалізації принципу мобільності здобувачів вищої освіти в межах європейського освітньо-наукового простору. Ці зміни були задекларовані в новій редакції Закону України «Про вищу освіту» (2014), у якій аспірантуру та докторантуру визначено основними формами підготовки здобувачів наукових ступенів, доктора філософії визнано освітнім і водночас першим науковим ступенем, що здобувається на третьому рівні вищої освіти. Починаючи з 2016 р., у зв'язку з прийняттям нового Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ № 261 від 23.03.2016 р. [7] почався новий відлік в підготовці наукових кадрів.

Усвідомлюючи необхідність оновлення підходів до підготовки майбутньої наукової еліти відповідно до вітчизняної законодавчої бази, провідних європейських тенденцій і викликів сучасності, у

2016 р. Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка отримав ліцензії для провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні за спеціальностями 015 Професійна освіта (ліцензійний обсяг 20 осіб) [12], 011 Науки про освіту (ліцензійний обсяг 10 осіб), 013 Початкова освіта (ліцензійний обсяг 10 осіб), 032 Історія та археологія (ліцензійний обсяг 10 осіб), 073 Менеджмент (ліцензійний обсяг 10 осіб) [13]. З цього часу в університеті почали своє функціонування 5 освітньо-наукових програм третього (освітньо-наукового рівня) за 5 спеціальностями: 011 Науки про освіту (з 2017 року 011 Освітні, педагогічні науки) (ОНП «Теорія і методика вищої школи»), 013 Початкова освіта (ОНП «Початкова освіта»), 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) (ОНП «Теорія і методика професійної освіти»), 032 Історія та археологія (ОНП «Історія та археологія»), 073 Менеджмент (ОНП «Управління закладом освіти»). Водночас продовжувалася підготовка аспірантів за попереднім Порядком за такими науковими спеціальностями: 13.00.04 Теорія та методика професійної освіти, 13.00.07 Теорія і методика виховання, 13.00.02 Теорія та методика навчання (українська мова) (з 2007 р.); 10.01.01 Українська література; 13.00.05 Соціальна педагогіка (з 2010 р.). Перший набір до аспірантури нового типу здійснено у вересні 2016 року в кількості 12 осіб: спеціальність 011 Науки про освіту – 2 особи (Тетяна Михайлівна Біліченко, Тетяна Миколаївна Каганцова); спеціальність 013 Початкова освіта – 2 особи (Альона Петрівна Плугіна, Тетяна Миколаївна Серих), спеціальність 015 Професійна освіта – 5 осіб (Євген Ігорович Єрмоленко, Ігор Олександрович Черноплат, Оксана Вікторівна Усок, Сергій Михайлович Базиль, Людмила Миколаївна Шевченко), спеціальність 032 Історія та археологія – 2 особи (Сергій Олександрович Морозов, Світлана Михайлівна Базиль); спеціальність 073 Менеджмент – 1 особа (Олександр Олександрович Назаренко).

Освітній процес та керівництво роботою аспірантів здійснювали провідні викладачі університету з науковими ступенями та вченими званнями. У межах договорів про ведення спільної наукової діяльності до керівництва науковою роботою аспірантів залучалися професіонали-практики.

У 2019 р. контингент аспірантів вперше склав 50 осіб, що відповідно до нормативних документів дозволило ввести посаду

завідувача аспірантури та докторантури і більш системно підходити до підготовки наукових кадрів. Першим завідувачем аспірантури призначено Ткаченко Наталію Миколаївну, кандидата педагогічних наук, доцента, вченого секретаря спеціалізованої вченої ради університету, що позначилося на якісних показниках у підготовці аспірантів і докторантів в університеті та ефективності діяльності аспірантури та докторантури в цілому.

У подальші роки контингент аспірантів коливався в межах 50-60 осіб. Втім, кількісні показники функціонування аспірантури не відіграють ключової ролі в контексті вимог часу, оскільки головним її завданням було забезпечення якості підготовки кадрів вищої кваліфікації.

З огляду на це зазначимо, що у 2021 р. університет підтвердив свою спроможність забезпечити належну якість процесу й умови підготовки аспірантів, засвідчивши відповідний рівень матеріально-технічної бази, навчально-методичної забезпеченості, якість професорсько-викладацького складу; сучасний зміст освітніх програм, ефективний менеджмент освітнього процесу тощо під час акредитації двох освітньо-наукових програм, а саме: «Теорія і методика вищої освіти» (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки, гарант доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Віра Панасівна Курок) та «Теорія і методика професійної освіти» (спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), гарант доктор педагогічних наук, професор Василь Іванович Ковальчук) Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, що підтверджено сертифікатами про акредитацію [16].

Основним показником ефективності діяльності аспірантури як інституту слугувати співвідношення кількості аспірантів, які вчасно захистили дисертацію, до загального числа випускників аспірантури. У цьому контексті варто відмітити, що нормативним підґрунтям для атестації випускників аспірантури, підготовка яких розпочалася з 1 вересня 2016 р., був Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, яким було встановлено вимоги до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, врегульовано утворення спеціалізованих вчених рад закладів вищої освіти (наукових установ) та скасування їх рішень.

Дія Порядку мала продовжуватися до 31 грудня 2020 р. Відповідно до цього документа здобувач повинен підготувати дисертацію, опублікувати основні наукові результати в наукових публікаціях, набути теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності, тобто успішно виконати освітній складник [14].

Постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 979 та постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 608 було внесено зміни до попередньої редакції Порядку № 167, урегульовано проблемні питання, які виникали під час його апробації, зокрема спричинені пандемією COVID-19: було дозволено проведення засідань рад із використанням засобів відеозв'язку в режимі реального часу; а також затверджено Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії, що уможливило безперервність в атестації випускників аспірантури та отриманні ними дипломів у період до 31 грудня 2021 р.

Із 13 випускників аспірантури 2020-2021 рр. 11 (Тетяна Біліченко, Євген Єрмоленко, Альона Плугіна, Тетяна Серих, Аліна Дмитренко, Вікторія Аторіна, Євгеній Маринченко, Тетяна Каганцова, Людмила Шевченко, Сергій Базиль) захистили свої наукові здобутки в разових спеціалізованих радах, створених в університеті, 1 особа (Світлана Базиль) – у разовій спеціалізованій раді Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України та здобули ступінь доктора філософії. Також у 2021 р. було достроково захищені 3 дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), із них 2 – на третьому році навчання (Тетяна Бикова, Валерій Сорока), 1 – на четвертому (Олена Карась) [3; 4].

Зазначимо, що всі випускники аспірантури посилили кадрове забезпечення університету та його відокремленого структурного підрозділу «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка».

Варто відмітити і спроможність університету, що полягала в наявності відповідного кадрового потенціалу щодо створення разових спеціалізованих вчених рад для захисту дисертаційних робіт аспірантів відповідно до нормативних вимог. Для проведення атестації аспірантів університету у вигляді захисту

дисертацій було створено 13 разових спеціалізованих вчених рад, до роботи в яких залучено 10 НПП університету та 24 науковці з провідних ЗВО та наукових установ України.

Зазначене вище засвідчує високу ефективність діяльності аспірантури Глухівського національного університету імені Олександра Довженка і готовність закладу працювати в новому форматі системи атестації наукових кадрів вищої кваліфікації.

12 січня 2022 р. постановою Кабінету Міністрів України № 44 було затверджено новий Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії [8], який передбачає перехід до європейської практики захисту дисертацій ступеня PhD. Почався наступний етап в історії розвитку аспірантури університету, який збігся із призначенням на посаду завідувача аспірантури та докторантури Ірини Григорівни Данильченко, кандидата педагогічних наук, доцента.

Проте час вніс свої корективи. Із початком російської агресії Глухівський НПУ ім. О. Довженка, незважаючи на постійні обстріли, продовжував надавати освітні послуги, намагався не лише зберегти, а і примножити кадровий потенціал. Умови воєнного часу змінили форми організації освітнього процесу для здобувачів освіти всіх рівнів, зокрема й третього (освітньо-наукового). Вимоги створення безпечних умов та комфортного психологічного клімату роботи для суб'єктів навчання стосувалися всіх закладів вищої освіти, щонайперше тих, що опинилися в прифронтовій зоні. У складних обставинах боротьби з ворогом зростає роль науково-педагогічних працівників, а морально-психологічні, організаторські якості керівника підрозділу, викладача, наукового керівника стали визначальним фактором створення безпечного простору та мотивації до навчання і проведення досліджень.

Попри поступове зростання контингенту здобувачів освіти третього освітньо-наукового рівня у 2021-2024 рр. (наразі становить понад 100 осіб), активність аспірантів у виконанні якісних наукових досліджень дещо знизилася, що спричинено непередбачуваними викликами, пов'язаними з повсякденною загрозою життю і здоров'ю, загостренням проблеми забезпечення стабільності університетської діяльності тощо. Зазначене позначилося на кількості захистів дисертацій. Так, у 2023 р. їх

налічувалося 3 (Артем Заїка, Антон Гребеник, Наталія Тробюк), у 2024 р. – 4 (Наталія Петренко, Тетяна Личова, Богдана Карабін, Олексій Остапчук).

Водночас Глухівський НПУ ім. О. Довженка продовжував свою мету – упровадження в освітню діяльність системи заходів з якісної підготовки педагогічних і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

У 2022 р. започатковано нову освітню програму «Дошкільна освіта» за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Перший набір здійснено у кількості 2 особи.

У 2023 р. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти акредитувало дві освітньо-наукові програми університету, а саме: «Початкова освіта» (спеціальність 013 Початкова освіта, гарант доктор педагогічних наук, професор Людмила Яківна Бірюк), «Історія та археологія» (спеціальність 032 Історія та археологія, гарант кандидат історичних наук, доцент Олена Анатоліївна Чумаченко), що підтверджено відповідними сертифікатами [16].

Із затвердженням у 2016 р. нового Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) [7] в університеті відкрито докторантуру за спеціальністю 015 Професійна освіта (НП «Теорія і методика професійної освіти»), яка мала на меті забезпечення закладу кадрами вищої кваліфікації, а саме докторами наук. Відповідно до цього Порядку термін навчання в докторантурі становив два роки. Починаючи з 2016 р., контингент докторантури коливався в межах 3-5 осіб. Для докторантів в університеті створено всі умови для захисту результатів наукових досліджень. Випускниками «оновленої» докторантури є 11 осіб, із них 8 захистили дисертації (Людмила Петрівна Загородня, Наталія Миколаївна Ткаченко, Тетяна Миколаївна Тюльпа (2020), Станіслав Олександрович Бурчак, Наталія Ігорівна Гречаник, Ірина Олександрівна Пінчук (2021), Марина Володимирівна Хроленко (2023), Валентин Олексійович Савош (2024)), що дає підстави стверджувати ефективність роботи докторантури в цілому.

Зазначене засвідчує, що Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, відповідаючи на виклики часу та суттєві трансформації в системі підготовки й атестації наукових кадрів вищої кваліфікації,

приділяє особливу увагу розвитку й удосконаленню діяльності аспірантури та докторантури і має відповідні результати.

Новий етап в історії наукових досягнень Глухівського НПУ ім. О. Довженка ознаменувався і відкриттям у 2014 р. спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 1279 від 06.11.2014 р. «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності вчених рад від 31 жовтня 2014 року» [8]. Уперше за 140-літню історію виш набув права випускати не тільки вчителів, а й науковців, що є важливим для університету й для регіону в цілому.

Ректор Олександр Курок високо оцінює цю подію як безперечно історичну для університету, оскільки це дало можливість аспірантам Глухівського НПУ ім. О. Довженка відбутися як науковцям у стінах свого рідного університету. Водночас це важливий крок щодо підтвердження відповідності університету статусу «національний».

Очолила раду доктор педагогічних наук, професор **Віра Панасівна Курок**, заслужений працівник освіти України, а з 2019 р. – член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, знаний науковець, автор численних монографій, посібників, рекомендацій, довідникової продукції.

Віра Панасівна Курок у 1981 р. закінчила Київський ордена Леніна політехнічний інститут за спеціальністю «Технологія машинобудування, металорізальні верстати та інструменти», працювала на посаді завідувача кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка з 1999 р.

Кандидат педагогічних наук з 1993 р. Дисертацію на тему «Цілісна система загальнотехнічної підготовки вчителя трудового та професійного навчання» захистила в Київському державному педагогічному інституті ім. М. П. Драгоманова.

Вчене звання доцента кафедри загальнотехнічних дисциплін присвоєно рішенням вченої ради Глухівського державного педагогічного інституту 30 січня 1997 р.

Доктор педагогічних наук з 2014 р. Дисертацію на тему «Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання» захистила в

спеціалізованій ученій раді Д 73.053.02 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Вчене звання професора кафедри педагогіки і методики технологічної освіти присвоєно рішенням Атестаційної колегії МОН України від 30 червня 2015 р.

Упродовж усієї науково-педагогічної діяльності науковець зосереджувала інтереси на розробленні наукових засад професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійного навчання і викладачів закладів вищої освіти; удосконаленні методики викладання трудового навчання та технологій у закладах загальної середньої освіти; дослідженні становлення і розвитку технологічної та професійної освіти в Україні, використанні інновацій та міжнародного досвіду в професійній підготовці фахівців у вищій школі, забезпеченні якості педагогічної освіти в цілому.

Під керівництвом Віри Панасівни захищені 2 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук (Наталія Миколаївна Ткаченко, Станіслав Олександрович Бурчак), 3 – на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (Віталій Петрович Опанасенко, Наталія Вікторівна Литвинова, Тетяна Володимирівна Кондратенко) за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти, 1 – на здобуття ступеня доктора філософії (Антон Олександрович Гребеник) за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Визнаний вітчизняною та світовою науковою спільнотою науковий доробок, загальна культура, неперервне самовдосконалення, значна науково-організаційна й науково-педагогічна діяльність Віри Панасівни Курок, її особистісні якості стали запорукою успішного головування в спеціалізованій вченій раді.

Відкриття спецради стало і результатом тривалої кропіткої праці когорти науковців Глухівського національного університету імені Олександра Довженка, зокрема Миколи Самійловича Вашуленка, Людмили Іванівни Міщик, Людмили Яківни Бірюк, Сергія Дмитровича Рудишина, яку у 2014 р. поповнили Володимир Васильович Стешенко, Вячеслав Вікторович Борисов, Валентина Іванівна Бадер, а також запрошені з інших закладів України доктори наук, професори. Обов'язки вченого секретаря спецради покладено на кандидата педагогічних наук, доцента, доцента кафедри іноземних мов та методики викладання Наталію

Миколаївну Ткаченко (пізніше – доктора педагогічних наук, професора, проректора з наукової роботи та міжнародних зв'язків). Склад спеціалізованої вченої ради було затверджено рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України [10].

Перше засідання спецради відбулося 14 травня 2015 р. Перші дисертації, захищені в стінах Глухівського національного педагогічного університету, були представлені науковцями Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (Андрій Васильович Леоненко) та Київського університету імені Бориса Грінченка (Людмила Віталіївна Романенко).

Загалом під час дії повноважень спеціалізованої вченої ради К 56.146.01 (**каденція 2014-2016**) відбулися захисти **20 кандидатських дисертацій** за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Серед здобувачів наукового ступеня кандидата педагогічних наук були 6 випускників аспірантури Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, які продовжили працювати в університеті й забезпечували підготовку педагогічних кадрів різних спеціальностей, а саме: Оксана Володимирівна Наконечна; Альбіна Валеріївна Зінченко; Віталій Петрович Опанасенко; Надія Анатоліївна Борисенко; Тетяна Володимирівна Самусь; Андрій Васильович Шерудило.

Проведені спеціалізованою вченою радою захисти 9 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти сприяли забезпеченню потреб північного регіону України фахівцями з науковими ступенями, зокрема: Сумська область – Андрій Васильович Леоненко (м. Суми); Оксана Михайлівна Юрченко (м. Конотоп); Вікторія Олександрівна Ратєєва (м. Суми); Людмила Віталіївна Романенко; Валерій Анатолійович Лашкул; Марина Вікторівна Вороніна (м. Київ); Тетяна Миколаївна Децюк; Анна Павлівна Кошель; Віталій Миколайович Кошель (м. Чернігів).

Свої наукові здобутки також захищали в спецраді Глухівського НПУ ім. О. Довженка 4 представники вишів м. Харкова, а саме: Олена Олексіївна Олексенко, Ярослав Володимирович Павлов, Євген Сергійович Яковенко, Ірина

Сергіївна Гонтаренко. 1 здобувачка (Ольга Борисівна Петрович) є представницею м. Вінниці.

В університеті, як і в більшості педагогічних закладів вищої освіти України, продовжувала відбуватися зміна поколінь викладачів, тому неухильно зростала потреба в науково-педагогічних кадрах із науковим ступенем доктора наук, забезпеченість якими залишалася недостатньою.

На подолання викликів часу, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 1604 від 22.12.2016 р. «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності вчених рад від 13 грудня 2016 року» у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка було утворено спеціалізовану вчену раду Д 56.146.01 із правом проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора та кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти терміном на 3 роки.

Під час дії повноважень спеціалізованої вченої ради Д 56.146.01 (**каденція 2016-2019 рр.**) відбулися захисти **21 дисертації** за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти (із них 3 – на здобуття наукового ступеня доктора наук, 18 – кандидата наук).

Серед здобувачів наукового ступеня кандидата педагогічних наук – 10 випускників аспірантури Глухівського НПУ ім. О. Довженка, які працюють в університеті і забезпечують підготовку педагогічних кадрів різних спеціальностей, а саме: Андрій Сергійович Литвинов, Тетяна Вікторівна Марєєва, Олена Володимирівна Альмерот, Олена Михайлівна Корчова, Богдан Іванович Вовк, Віталіна Вячеславівна Любива, Оксана Валеріївна Земка, Наталія Вікторівна Литвинова, Ольга Дмитрівна Вєтрова, Валентина Іванівна Самілик).

Якщо говорити про динаміку захистів дисертацій випускниками аспірантури університету, за період попередньої каденції спеціалізованої вченої ради (2014-2016 рр.) їх кількість становила 6, протягом 2016-2019 рр. – збільшилася до 10.

На забезпечення потреб інших ЗВО та установ України у фахівцях із науковими ступенями проведено захисти 3 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, а саме: Леніни Вікторівни Задорожної-Княгницької (Маріупольський державний університет); Галини Василівни Луценко (Черкаський національний університет імені Богдана

Хмельницького); Олександра Богдановича Кошука (Національний університет біоресурсів і природокористування України); 8 – на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема: Тетяни Вікторівни Волосюк, Маргарити Володимирівни Осадчої (м. Конотоп, Політехнічний технікум Конотопського інституту Сумського державного університету); Олени Геннадіївни Павлової (м. Харків, КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»); Юлії Іванівни Медвідь (м. Харків, Національна академія Національної гвардії України); Олени Василівни Майданик (м. Вінниця, Вінницький обласний комунальний гуманітарно-педагогічний коледж); Наталії Іванівни Погорілої (м. Умань, Уманський національний університет садівництва); Ірини Вікторівни Козацької (м. Краснолиманськ, Донбаська обл., Краснолиманське професійно-технічне училище); Тетяни Володимирівни Кондратенко (м. Кременчук, Департамент освіти виконавчого комітету Кременчуцької міської ради).

Відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України [11; 6] було продовжено діяльність спеціалізованої вченої ради Д 56.146.01 у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти.

Під час дії повноважень спеціалізованої вченої ради Д 56.146.01 (**каденція 2019-2021 рр.**) відбулися захисти **11 дисертацій**, із них 10 – на здобуття доктора педагогічних наук та 1 – кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти.

Серед здобувачів наукового ступеня кандидата педагогічних наук – випускниця аспірантури Глухівського НПУ ім. О. Довженка Ксенія Григорівна Єгорова, яка забезпечувала підготовку педагогічних кадрів за спеціальністю «Соціальна робота» в університеті.

Щодо захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук, то спеціалізована вчена рада дала путівку в майбутнє 7 науково-педагогічним працівникам університету, належним чином оцінивши їхні наукові здобутки. Серед них: Інна Миколаївна Коренева, Людмила Петрівна Загородня, Наталія Миколаївна Ткаченко, Ірина Олександрівна Пінчук, Андрій

Петрович Гриценко, Наталія Ігорівна Гречаник, Станіслав Олександрович Бурчак. Відмітимо, що з 7 здобувачів наукового ступеня доктора наук 6 – випускники докторантури університету, що засвідчує позитивну динаміку. Уперше за тривалий час спостерігалися такі значні показники, а саме: 2020 рік – 3 захисти дисертацій випускниками докторантури університету, 2021 рік – 3 захисти.

На забезпечення потреб інших ЗВО та установ України у фахівцях із науковими ступенями за цієї каденції проведено захисти 3 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, а саме: Олени Анатоліївни Тітової (Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного); Олександра Петровича Радкевича (Інститут професійно-технічної освіти НАПН України); Юлії Миколаївни Носко (Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка).

У подальшому відбулися значні зміни в законодавстві України: прийнято Закон України «Про науково-технічну діяльність», затверджено нову редакцію Національної рамки кваліфікацій, що зумовило зміни в порядку присудження наукових ступенів, у зв'язку з чим оновлено нормативну базу та створено нову мережу спеціалізованих рад, до складу якої увійшла й докторська спеціалізована рада Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка [9].

Незмінним очільником спецради стала Віра Панасівна Курок, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, обов'язки вченого секретаря традиційно покладено на Наталію Миколаївну Ткаченко, доктора педагогічних наук, доцента. До складу спеціалізованої вченої ради залучено як корифеїв освітньої галузі (Валентину Олександрівну Радкевич, Петра Григоровича Лузана, Анатолія Олександровича Кузьмінського), так і молодих докторів наук, які захистили свої наукові здобутки в стінах вишу (Станіслава Олександровича Бурчака, Людмилу Петрівну Загородню, Леніну Вікторівну Задорожну-Княгницьку, Інну Миколаївну Кореневу, Олену Анатоліївну Тітова, а з 2024 р. – Андрія Петровича Гриценка, Марину Володимирівну Хроленко) [9; 15].

Нова **каденція спецради (2022-2025 рр.)** збіглася з повномасштабним вторгненням РФ в Україну, від якої прикордонні

регіони потерпали чи не найбільше. Навіть у таких складних умовах університет засвідчив свою спроможність здійснювати якісну атестацію наукових кадрів вищої кваліфікації. Так, у 2023 р. відбувся успішний захист докторської дисертації випускниці докторантури університету Марини Володимирівни Хроленко. Науковий консультант доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Анатолій Іванович Кузьмінський. У 2024 р. свої наукові здобутки захистила Марина Юріївна Кабиш, випускниця докторантури Інституту професійної освіти. Науковий консультант доктор педагогічних наук, професор Петро Григорович Лузан.

Обидві науковиці посилили кадрове забезпечення Глухівського НПУ ім. О. Довженка: Марину Володимирівну Хроленко невдовзі було призначено на посаду першого проректора університету, Марина Юріївна Кабиш продовжила працювати на кафедрі української мови, літератури та методики навчання, була призначена гарантом ОПП «Середня освіта (Українська мова і література)» освітнього ступеня «Магістр».

Наразі планується захист докторської дисертації випускниці докторантури університету 2024 р. Ліани Володимирівни Бурчак (науковий консультант Віра Панасівна Курок), що засвідчує планомірність і стабільність роботи в означеному напрямі.

Ще одним із пріоритетів університету за нової доби стала міжнародна діяльність, оскільки індикатори інтернаціоналізації відіграють дедалі значущу роль у вітчизняній системі вищої освіти. Тож значні зусилля як адміністрації, так і науково-педагогічних працівників докладалися для того, щоб поступово стати конкурентоспроможним у міжнародному вимірі університетом. Така робота наразі позначилася певними здобутками.

У 2015 р. університет здобув перемогу в конкурсі програми ЄС ERASMUS+ напряму Жана Монне з проєктною пропозицією «Реалізація стратегії екологічної безпеки: інтеграція європейського досвіду» (керівник Олена Сергіївна Мельник, члени проєктної команди: Людмила Петрівна Загородня, Інна Миколаївна Коренева, Ірина Григорівна Данильченко), спрямованою на формування екологічної культури в студентів та інших зацікавлених осіб щодо питань екологічної безпеки на засадах європейського досвіду та європейських цінностей. Проєкт було успішно реалізовано протягом 2015-2017 рр. [21], що дозволило

залучили додаткове фінансування з фондів Європейського Союзу обсягом понад 20 тис. євро.

В означений період було підписано низку угод про співробітництво з університетами Туреччини (Афьон Коджатепе (2014), Карабук (2015), Ондокуз Маіс (2015), Акденіс (2019), Газі (2019), що уможливило академічну мобільність як здобувачів освіти, так і науково-педагогічних працівників за програмою ЄС ERASMUS+.

З цією метою перший проректор Університету Галина Петрівна Кузнецова і викладач кафедри іноземних мов та методики навчання Віра Олександрівна Бутова взяли участь у семінарі учасників проєкту KA107 у рамках програми Європейського Союзу Erasmus+ на 2016/2017 н.р., який відбувся 31 жовтня – 4 листопада 2016 р. у боснійському місті Сараєво на базі Міжнародного університету, де було обговорено перспективи співпраці в зазначеному напрямі.

Протягом 2017-2020 рр. представники адміністрації та викладачі Глухівського НПУ ім. О. Довженка (Людмила Яківна Бірюк, Віра Олександрівна Бутова, Іванна Мечиславівна Заремська, Володимир Павлович Зінченко, Галина Петрівна Кузнецова, Олександр Володимирович Ігнатенко, Олександр Іванович Курок, Віра Панасівна Курок, Тетяна Вікторівна Марєєва, Олена Сергіївна Мельник, Ірина Олександрівна Пінчук, Олена Анатоліївна Чумаченко, Людмила Євгенівна Цюкало, Андрій Васильович Шерудило) відвідали ЗВО Туреччини за програмами стажування та викладання, здобувачі освіти (Дана Щербакова (2018), Анна Бондарева, Григорій Кушнір (2018), Анастасія Самофал, Маргарита Комар (2019), Ірина Бабаскіна (2019), Владислав Бугай (2020) навчалися за програмами кредитної академічної мобільності. Натомість студенти і викладачі закладів-партнерів Туреччини перебували в Глухівському НПУ ім. О. Довженка з аналогічною метою.

Активною фазою за нової доби характеризувалося і співробітництво Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка та Університету прикладних наук (Циттау/Герліц, Німеччина), у витоків якого стояла Людмила Іванівна Міщик, завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи та Вольф Бльомерс (у подальшому почесний професор Глухівського НПУ ім. О. Довженка). Співпраця між німецькою та українською сторонами активно

реалізувалася в онлайн форматі з короткими візитами Вольфа Бльомерса до університету, але передбачала й обміни студентами та персоналом. Так, у травні 2017 р. група студентів факультетів педагогіки та психології, філології та історії, зорієнтованих на спільні науково-прикладні дослідження у сфері соціальної роботи, зокрема інклюзії, взяла участь у заходах на базі університету Німеччини, натомість у вересні група студентів із Університету прикладних наук Ціттау-Гьорліц працювала в Глухівському НПУ імені Олександра Довженка.

У 2018 р. команда університету в складі викладачів Григорія Васильовича Луценка, Володимира Павловича Зінченка, Андрія Васильовича Шерудила, Світлани Олексіївни Максимчук-Макаренко, Олени Сергіївни Мельник, Олександра Сергійовича Благосмислова та студентки Анни Недобуги стала переможцем грантової програми розвитку лідерського потенціалу університетів від Британської ради та Інституту вищої освіти НАПН України з темою «Університет як центр розвитку громади», у рамках якої провела тиждень продуктивних зустрічей в одному з 10 кращих університетів Великобританії – університеті Абериствіт (Уельс).

Ще одним досягненням в інтернаціоналізації закладу стала перемога в конкурсі за програмою Еразмус+ напряму Жан Моне проєктної пропозиції «Європейська політична інтеграція: історична ретроспектива та сучасність» (координатор: кандидат історичних наук, доцент Олена Анатоліївна Чумаченко, члени проєктної команди: Андрій Петрович Гриценко, Лариса Володимирівна Слінченко, Володимир Павлович Зінченко). Проєкт покликаний сприяти вихованню педагогічної культури студентів у формуванні та просуванні досвіду ЄС у впровадженні міжнародної безпеки [22]. Його було успішно реалізовано протягом 2020-2023 рр., що уможливило залучення додаткового фінансування з фондів Європейського Союзу обсягом близько 28 тис. євро.

У 2021 р. Глухівський НПУ ім. О. Довженка підписав Угоду про співробітництво в освітній галузі з Ханчжоу Дін'їн Закордонних Освітніх послуг Ко., Лтд (директор Чень Мінлей, голова Китайсько-української асоціації сприяння та розвитку освіти та науки, координатор набору іноземних громадян на навчання та стажування). Ця подія поклала початок наданню освітніх послуг іноземним громадянам, зокрема Китаю, а в подальшому –

Туркменістану, Азербайджану та Туреччини. У 2024 р. контингент іноземних громадян становить близько 60 осіб, що ускладнюється постійною загрозою життю й здоров'ю всіх, хто перебуває на території України, у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ.

У 2022 р. вдалося відновити програми академічної мобільності, що мали деяку часову перерву через пандемію COVID. Університет Нігде Омер Халісдемір (Туреччина) став партнером у програмі Erasmus +, напряму КА 107 «проекти мобільності», що уможливило навчання здобувачів освіти Навчально-наукового інституту філології та історії (Вікторія Наливайко, 2023; Дарія Скрипка, 2024) у зазначеному закладі та обмін персоналом. У рамках зазначеної угоди про співробітництво у 2023 р. старший викладач кафедри іноземних мов та методики викладання Віра Олександрівна Бутова перебувала в Турецькому університеті за програмою викладання; у 2024 р. кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Олена Іванівна Луценко проходила стажування.

У червні 2024 р. делегація викладачів, студентів університету, професійно-педагогічного фахового коледжу проходила міжнародне стажування на базі Міжнародної академії прикладних наук (м. Ломжа), де набули значного досвіду з питань провадження освітньої діяльності в освітніх закладах різного рівня в Польщі.

Зазначимо, що участь студентів, науково-педагогічних працівників чоловічої статі в міжнародних проектах, зокрема з академічної мобільності за іншими програмами, є досить складною з огляду на обмеження в перетині державного кордону відповідно до закону про мобілізацію.

Попри всі труднощі сучасного життя в умовах широкомасштабного військового вторгнення Росії, грантова діяльність Глухівського НПУ ім. О. Довженка характеризується результативністю. Усвідомлення виняткової актуальності для України, яка здійснює протистояння російським агресорам, охорони культурної спадщини [17; 20] принесла перемогу команді університету в міжнародному конкурсі білатеральних українсько-ізраїльських науково-дослідних проєктів у 2023 р., що стало справжнім проривом, і вперше за 150-літню історію університету уможливило залучення фінансування до спецфонду відповідно до паспорта бюджетної програми «Виконання

міжнародних наукових та науково-технічних програм і проєктів». Університет було представлено проєктною пропозицією на тему «Збереження культурної спадщини єврейського кладовища в Глухові Сумської області як єдиного єврейського некрополя на сході України засобами цифрової гуманітаристики» (керівник: доктор педагогічних наук, доцент Андрій Петрович Гриценко, команда: доктор педагогічних наук, професор Наталія Миколаївна Ткаченко, кандидат історичних наук, доцент Олена Анатоліївна Чумаченко, аспіранти Марина Мінченко, Анатолій Коротич, Володимир Дмитренко, Тетяна Ащаулова). Термін реалізації проєкту – 2023-2024 рр. із фінансуванням 199 тис. грн щороку [1; 2; 5; 18].

Нові грані наукової та міжнародної діяльності представників університету за нової доби позитивно вплинули на позиції вишу в національних рейтингах. Свій 150-літній ювілей Глухівський НПУ ім. О. Довженка зустрічає, посідаючи 189-192 позицію в «Консолідованому рейтингу вишів України» та 134 позицію в «ТОП-200 УКРАЇНА 2024», що на понад 60 сходинок вище порівняно з 2022 р. (250 та 200 позиції відповідно), що дозволяє йому з упевненістю дивитися в майбутнє. Нове покоління «довженківців» неухильно тримає курс на інтеграцію у світовий освітній простір.

Список використаної літератури та джерел

1. Гриценко А. П. Дослідження Глухівського єврейського кладовища в рамках спільного українсько-ізраїльського науково-дослідного проєкту в 2023-2024 роках. *Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка* : матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів, аспірантів та молодих учених, здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (розділ вища школа); (м. Глухів, 23-24 травня 2024 року), 2024. С. 44-48.

2. Гриценко А. П., Гриценко В. А. Дослідження Глухівського єврейського кладовища в рамках спільного українсько-ізраїльського науково-дослідного проєкту восени 2023 року. *Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування: збірник наукових праць* / [редкол.: А. П. Гриценко, голова; Н. М. Ткаченко, А. А. Голуб, М. В. Мінченко, С. О. Мисник, Н. М. Петренко]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 2. С. 57-61. URL : <http://46.201.250.252/handle/123456789/2205>

3. Звіт ректора Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Курка Олександра Івановича за 2021 рік. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020.

4. Звіт ректора Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка Курка Олександра Івановича за 2021 рік. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2021. 345 с.

5. Назарова В. В., Гриценко А. П., Ворона П. С. Результати дослідження Глухівського єврейського кладовища вченими міжнародного науково-дослідного проекту у 2023-2024 роках. *Сумський історико-архівний журнал*. 2024. № XLII. С. 5-16. DOI: <https://doi.org/10.21272/shaj.2024.i42.p.5>

6. Про внесення змін до наказів МОН щодо діяльності спеціалізованих вчених рад та визнання таким, що втратив чинність, наказу МОН від 22 липня 2020 року № 946 : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.04.2021 № 462. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/atestatsiya-kadriv-vyshchoi-kvalifikatsii/2021/04/462-vid-23-04-2021-shchodo-diyalnosti-spets-vchenikh-rad.pdf>

7. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : Постанова Кабінету Міністрів від 23 березня 2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії : Постанова Кабінету Міністрів від 12 січня 2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>

9. Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-rishen-atestacijnoyi-kolegiyi-ministerstva06062022>

10. Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності вчених рад від 31 жовтня 2014 року : наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 року № 1279. URL: <https://mon.gov.ua/nauka/nauka-2/atestatsiya-kadriv-vishchoi-kvalifikatsii/informatsiya-shchodo-zasidan-ta-rishen-atestatsiynoi-kolegii-dotravnya-2016-roku>

11. Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо діяльності спеціалізованих вчених рад від 16 грудня 2019 року : наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 р. № 1643. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-rishen-atestacijnoyi-kolegiyi-ministerstva-shodo-diyalnosti-specializovanih-vchenih-rad>

12. Про ліцензування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні : наказ Міністерства освіти і науки від 30.05.2016 № 590. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51492/

13. Про ліцензування освітньої діяльності на третьому освітньо-науковому рівні : наказ Міністерства освіти і науки від 04.07.2016 № 771. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/51762/

14. Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії : постанова Кабінету Міністрів від 6 березня 2019 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF/ed20190306#n18>

15. Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства від 21.02.2024 року : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.02.2024 року № 220. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-rishen-atestacijnoyi-kolegiyi-ministerstva-202vid21022024>

16. Реєстр сертифікатів про акредитацію освітніх програм. Сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://registry.naq.gov.ua/#/certificates>

17. Ткаченко Н. Збереження історико-культурної спадщини в умовах війни як актуальна проблема сучасності. *Актуальні питання дослідження історичної науки й викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в умовах реформування: збірник наукових праць* / [редкол.: А. П. Гриценко, голова; А. А. Голуб, М. В. Мінченко, С. О. Мисник, Н. М. Петренко]. Глухів : Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, 2023. Вип. 2. С. 67-69. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2241>

18. Ткаченко Наталія. Міжнародна діяльність Глухівського НПУ ім. О. Довженка в умовах війни. *Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка: матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів, аспірантів та молодих учених, здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (розділ вища школа); (м. Глухів, 23-24 травня 2023 року), 2023. С. 186-188.*

19. Ткаченко Н. М. Оновлення підходів до розвитку людських ресурсів освітньої галузі як вимога часу. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (13 травня 2022 р.)* / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2022. С. 265-267.

20. Romaniuk, L., Kurok O., Hrytsenko, A., Tkachenko, N., & Chumachenko O. (2023). Transformations of Ukraine's cultural heritage against the background of historical and cultural changes: international aspect. *Synesis (ISSN 1984-6754)*, 15(4), 374–391. Retrieved from <https://seer.ucp.br/seer/index.php/synesis/article/view/2819>

21. Jean Monnet Module "Implementing the environmental security strategy: integrating the European experience" 562284-EPP-1-2015-1-uA-EPPJMO-MODULE. URL: <http://mone.gnpu.edu.ua/index.php/en/>

22. Jean Monnet Modules "European political integration: historical retrospective and nowadays" J621046-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE. URL: http://mone-epic.gnpu.edu.ua/en_GB/